

ægte nok, men fristede ikke til efterligning hos hans mere køligt indstillede landsmænd. Han var en ener, men med sit vidsyn, sin indfølelse og sin selvforglemmende ildhu har han som vel ingen anden i nutiden på mangfoldig vis udbredt historisk oplysning og forståelse i vort folk.

Roar Skovmand.

Vore udmærkede dygtige arkæologer har kun i mindre omfang haft lejlighed til at dyrke den lærdomshistoriske side af deres fag. Så meget heldigere er det da, at nationalmuseet i Victor Hermansen har en kyndig forsker, hvis hovedinteresse samler sig om de danske museers store gamle mand, Christian Jürgensen Thomsen, og hans livsgerning. Det er Victor Hermansen, der for få år siden gjorde opmærksom på, at 15. september 1851 kunde betragtes som antiksamlingens stiftelsesdag i henhold til en udtalelse af C. J. Thomsen i et brev af denne dato til overdirektøren for de danske kunstsamlinger, overhofmarskal J. v. Levetzau; han havde da modtaget Christian VIII's efterladte private arkæologiske samlinger. Berettigelsen af denne dato kan måske omdiskuteres, eftersom der gik endnu et par år, inden antikkabinettet den 10. november 1853 kunde åbnes for publikum.

Det smukke festskrift, *Antik-Cabinetet 1851*, udgivet i Hundredaaret af Nationalmuseet (Kbh. 1951), som nationalmuseet udsendte præcis på dagen, er redigeret af antiksamlingens leder, mag.art. Niels Breitenstein. Det indeholder (foruden forord af nationalmuseets direktør, Johannes Brøndsted, og af Niels Breitenstein) tre afhandlinger: Fra Kunstskammer til Antik-Cabinet af Victor Hermansen (s. 9—56), Christian VIII's Vasecabinet af Niels Breitenstein (s. 57—176) og Orientalia for 1851 af ægyptologen, museumsinspektør, mag.art. Marie-Louise Buhl (s. 177—197). Især de to første forfattere har fremdraget en mængde hidtil ukendte oplysninger til antiksamlingens historie. V. H. indleder med nogle eksempler, der kunde tyde på en vis lyst til at samle kuriositeter hos nordboerne allerede i oldtid og middelalder. Af større betydning var de rejser, som danske »curieuse« adelsmænd foretog i slutningen af 16. og det følgende årh., og hvoraf enkelte hjembragte antikviteter til de kunstkamre, som da var ved at komme på moden. Blandt de mange sager, som Jesper Friis hjemførte til sin gård Ørbæklunde på Fyn fra sin rejse 1618, er endnu bevaret to mere end legemsstore sarkofaglåg af basalt og granit fra Ægypten (de omtales nærmere i Marie-Louise Buhls afhandling). Af største betydning blev Ole Worms museum, der

1655 blev forenet med Frederik III's kunstkammer. Dette kunde derefter ikke længere rummes på Københavns slot, og 1665 blev grundstenen lagt til den bygning, der i tre stokværk skulde rumme kongens arsenal, bibliothek og kunstkammer. Også Christian V interesserede sig for disse samlinger og overdrog 1687 Holger Jacobæus at udarbejde sit berømte værk, *Museum regium* (udkom 1696, ny udg. 1710 ved Johs. Lauerentzen). V. H. har haft det held i Bergens museum at opspore Jacobæus' originale registratur, afsluttet 11. dec. 1689. Allerede her findes de to berømte Parthenon-hoveder, som var hjemført fra Athen af kaptajn Hartmann 1688, hvis betydning først blev påvist 1825—6 af Rumohr og Brøndsted. Til megen ære for dansk videnskabelig forskning blev også de to expeditioner, som Christian VI og Frederik V bekostede: Nordens rejse 1737—8 til Ægypten og Nubien og Niebuhrs rejse 1761—7 til Arabien og omliggende lande. Det er lykkedes V. H. at påvise, at nogle af de ægyptiske (og andre) oldsager, som Niebuhr hjemførte, havnede i Ove Høegh-Guldbergs private samling, hvor de blev aflednede af Wiedewelt for statsministerens fald 1784. Efter hans død købtes samlingen 1810 til kunstkammeret, og samme år fremsatte chefen, overhofmarskal A.W. Hauch tanken om at danne en særlig antiksamling, en tanke, som først blev realiseret af Thomsen efter Christian VIII's død.

I den næste afhandling skildrer Niels Breitenstein indgående tilblivelsen af den anden halvdel af antikcabinettet, som skabtes af prins Christian Frederik. Br. har ved rigsarkivarens imødekommenhed kunnet gennemgå en mængde hidtil ubenyttet brevstof fra Christian VIII's arkiv. Denne fintdannede fyrste med de mange interesser inden for kunst og videnskab er som bekendt et særsyn i den danske kongerække. Hans samling af vaser og andre antikviteter grundlagdes på udenlandsrejsen 1819—22. Den første store erhvervelse var købet af ærkebiskoppen Capece Latros samling 1820. Ved dette køb var vor berømte arkæolog P. O. Brøndsted prinsens rådgiver, og dette vedblev han at være (også som direktør for det kgl. myntcabinet fra 1832) lige til sin død 1842. Desuden kom prinsen 1824 i forbindelse med Chr. Tuxen Falbe, da general-konsul i Tunis, som i de følgende år besørgede mange indkøb, og som efter Christian VIII's tronbestigelse blev inspektør (fra 1846 direktør) for kongens vaseskabinet. Også andre lærde mænd som Børge Thorlacius, arkitekten Christian Hansen, J. G. Adler, J. L. Ussing m. fl. bidrog væsentlig til at berige vaseskabinettet. Frederik VI's kongetid var knap på penge, og prinsens økonomiske evner stod ikke på højde med hans samlerlidenskab. På de store auktioner i udlandet gik han oftere glip af antikviteter, som nu

hører til de største kostbarheder i British Museum og Louvre. Heldigvis blev der bjerget ikke så lidt endda, som det fremgår af festskriftets mange smukke billeder. Det er gennem brevskaberne lykkedes Br. at påvise den hidtil ukendte proveniens af disse kunst- og kulturhistorisk så værdifulde skatte. Det store billedværk, som Christian VIII påtænkte udført ved J. L. Ussing, og hvortil en række forarbejder foreligger, standsedes desværre ved kongens død.

Den tredje afhandling af Marie-Louise Buhl om de ægyptiske og orientalske oldsager er efter sagens natur af forholdsvis mindre omfang, men fremdrager og fortolker også adskillige værdifulde erhvervelser, som hjemsendtes, især af danske konsulere. Ovenfor er nævnt de to af Jesper Friis hjemførte mumiekistelåg; men man savner her (s. 186) nærmere omtale af de ovennævnte, måske mindre betydelige statuetter fra Høegh-Guldbergs samling.

Festskriftet slutter meget fornemt med året 1851 og overlader således til fremtiden en skildring af den rige udvikling i de følgende hundrede år. I denne tid er som bekendt skabt en anden meget betydelig antiksamling i Glyptotheket af brygger Jacobsen. Medens denne fortrinsvis lægger vægten på det kunsthistoriske, har nationalmuseets antiksamling særlig opmærksomheden henvendt på kulturhistorien. De supplerer således udmærket hinanden, og antiksamlingen har fremdeles sin existensberettigelse inden for nationalmuseets kreds af forskellige afdelinger til belysning af kulturens veje, hvorigennem også den bidrager til forståelse af vort eget folks udvikling.

Georg Galster.

I de senere års hastigt svulmende litteratur om N. F. S. Grundtvig er der eet værk, som faghistorikere kan læse med særligt udbytte: Erik Møllers *Grundtvig som Samtidshistoriker* (1950). Bogen er direkte inspireret af Grundtvigrenæssancen under besættelsen. Forf. har ved at betragte Grundtvig fra en enkelt side, i hans fremstillinger af samtidshistorien, søgt at belyse hans personlighed, udvikling og tankeverden for derigennem at bidrage til at gøre det klart, hvori hans betydning for vor tid består. Som søn af præsten i Gylling er forf. fra sin ungdom fortrolig med og sympatisk indstillet overfor grundtvigsk åndsliv, men han er ikke personligt engageret i den kirkelige og folkelige grundtvigianisme. Han har altså særdeles gode forudsætninger for at behandle emnet både med forståelse og kritik.

Bogen holder mere end titlen lover. Den er nemlig ikke blot